

Bijlage   Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15

1.   **Demping**

Vraag 1a: De gezamenlijke netbeheerders hebben voorgesteld middels artikel 4.1.1.2 van de Transportvoorwaarden Gas-LNB om de demping op het exit programma te plaatsen. Hoe verhoudt dit voorstel zich tot het non-discriminatoire verdelen van de demping over programmaverantwoordelijken met entry- en/of exitprogramma's?

Voor het goed functioneren van het transportsysteem is het van belang dat de momentane fysieke gasstromen aan de ingang van het transportnet in geringe mate afwijken van de gasstroom aan de uitgang van het net. Dit verschil wordt in het balanceringsregime de demping genoemd. De demping heeft te maken met de wisselwerking tussen een veranderende gasstroom en de fysieke inhoud van het net. De benodigde demping kan in een niet-lineaire wiskundige vergelijking worden beschreven.

Zonder demping heeft het transportsysteem onvoldoende transportcapaciteit om onder alle omstandigheden aan de vraag naar gas te kunnen voldoen. Daarom is demping voor de leveranciers die kleinverbruikers beleveren, verplicht gesteld. Het kleinverbruik is in absolute termen de belangrijkste veroorzaker van fluctuaties en tevens in voldoende mate voorspelbaar om uitspraken ten aanzien van de demping op te kunnen baseren. Voor zover bij andere afnemers van voorspelbare veranderende gasstromen sprake is, zou demping van die gasstroom ook bijdragen aan het goed functioneren van het transportsysteem.

De wijze van verdeling van de demping over gebruikers van het transportnet speelt geen enkele rol in de fysieke gasstromen. Dus: partijen die gas onttrekken aan het net, onttrekken fysiek evenveel gas ongeacht de vraag of de demping alleen in de exit- of de entry- of half in beide programma's wordt toegepast. Ook voor partijen die gas leveren aan het net maakt het voor de fysieke hoeveelheid die wordt geleverd niet uit waar de demping wordt toegepast.

Fysieke gasstromen versus commerciële belangen

Voor wat betreft de fysieke gasstromen, kan er geen sprake zijn van discriminatie bij de toedeling van de demping aan hetzij de afnemende partij hetzij de invoedende partij aangezien de fysieke gasstromen niet wijzigen ten gevolge van die toedeling. Van discriminatie op commerciële gronden is GTS ook niets gebleken. Voor zover partijen in de op 28 januari 2010 gehouden hoorzitting een toelichting gaven, bleef het bij algemene abstracties waaruit geen materieel belang kon worden afgeleid. Achterliggende oorzaak kan zijn dat vanuit de aard van de strategie dan wel concurrentieoverwegingen, partijen hun commerciële positie niet met GTS willen delen. Zo heeft GasTerra tijdens de hoorzitting aangegeven dat zij van mening is dat afwegingen op commercieel gebied GTS niet aangaan. Indien commerciële afwegingen GTS niet aangaan, betekent dit dat eventuele commerciële belangen van shippers bij het toedelen van demping door GTS buiten beschouwing dienen te blijven en niet dat de toedeling van demping op grond van de onbekende commerciële belangen dient plaats te vinden. De facto is dat bij de door GTS gemaakte afwegingen het geval geweest. Er is immers bij een dergelijke afweging weinig onderscheid tussen 'geen waarde aan toekennen' en 'buiten beschouwing laten'.

GTS heeft zich bij de afweging gebaseerd op transportzekerheid, transparantie en doelmatigheid. De toetsing in hoeverre commerciële belangen, welke deze ook zijn, de belangen van transportzekerheid, transparantie en doelmatigheid overstijgen, komt hierdoor te liggen bij de Nederlandse Mededinging Autoriteit.

Onderscheid bij toedeling

De vraag die moet worden beantwoord is op welke gronden demping aan afnemende partijen, invoedende partijen of beiden wordt toebedeeld.

Het marktmodel dat binnenkort wordt ingevoerd wordt gekenmerkt door invoeding en handel in een entryprogramma en afname in een exitprogramma. Kenmerk van handelsstromen is dat dezelfde hoeveelheid meerdere keren kan worden verhandeld, de zogenaamde churn. Toepassen van demping op handel is daarom niet mogelijk, omdat de churn niet van tevoren bekend is. Zoals eerder betoogd, moet derhalve de demping in zijn geheel in het entryprogramma of het exitprogramma tot uiting komen.

Vanuit transportzekerheid is het een vereiste dat kleinverbruik wordt gedempt. Door de demping op de exit te leggen, kan dit eenduidig worden toegepast en gecontroleerd. Bij demping op de entry is dit niet mogelijk, omdat door anonieme handel geen eenduidige relatie bestaat tussen invoeding en levering aan kleinverbruikers.

Eerste deelconclusie: vanuit transportzekerheid en de toegankelijkheid tot het Nederlandse transportnet verdient demping op het exitprogramma de voorkeur.

De demping is een niet-lineaire wiskundige relatie. De niet-lineariteit houdt in dat een verdeling over entry- en exitprogramma's rekenkundig niet inzichtelijk is. Dit is nadelig voor de transparantie van het balanceringsregime; in het licht van eerdere ervaringen van GTS (bij de introductie van het vorige balanceringsstelsel) moet dit niet worden onderschat. Het zal voor buitenlandse partijen een drempel opwerpen om de markt te betreden.

Indien de demping wordt verdeeld over exit- en de entryprogramma's is het niet mogelijk dat in alle gevallen de beoogde verdeling precies wordt gerealiseerd. Voor benadeelde partijen zal dit misschien aanleiding zijn om hiertegen bezwaar te maken; in ieder geval zal de vraag ontstaan naar verfijnde methodieken, die ook weer zullen leiden tot grote complexiteit.

Tweede deelconclusie: verdeling van de demping moet worden vermeden, omdat dit de transparantie van het balanceringsstelsel verlaagt, handelsbelemmerend kan werken en zal leiden tot complexe verdelingsmechanismen.

Verdeling van de demping betekent extra kosten ten opzichte van een systeem zonder verdeling van de demping. Bovendien is een verdelingsmechanisme op zichzelf al complex en dit mechanisme heeft gevolgen voor andere onderdelen van het balanceringsregime, waardoor kosten zullen toenemen. Derde deelconclusie: ook vanuit doelmatigheid verdient het de voorkeur om geen verdeling van de demping over entry en exit toe te passen.

Aangezien daarvoor geen aanleiding was, heeft GTS de wijze van verdelen van de demping over entry en exit, en daaruit voortvloeiende kosten en eventuele consequenties voor de timing van het project, niet uitgezocht. Indien de kosten alsnog inzichtelijk moeten worden gemaakt, zal hiervoor een impactanalyse voor business en IT moeten worden uitgevoerd. De kosten alleen al van de impactanalyse bedragen circa €40.000.

Conclusie

Uit overwegingen van transportzekerheid, transparantie en doelmatigheid heeft het de voorkeur de demping in het exit- óf in het entryprogramma te laten plaatsvinden. Voor zover het de fysieke

Bijlage   Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15

gasstromen betreft, is er geen sprake van discriminatie, immers de fysieke gasstroom worden niet beïnvloed door deze keuze.

GTS is niet geïnformeerd over concrete materiële belangen van netgebruikers die zouden kunnen leiden tot een verdeling van de demping over entry en exit, met andere woorden: in een goed functionerende markt mag het vanuit commercieel oogpunt niet uitmaken waar de demping geplaatst wordt. Voor zover GTS bekend is geen sprake van economische benadeling van netgebruikers en dus geen sprake van discriminatie. Daarom volstaan de bovengenoemde drie technische argumenten om de gemaakte keus te onderbouwen.

Voor GTS staat vast dat er een keuze moet worden gemaakt de demping óf op exit óf op entry te laten plaatsvinden.

2.   *Verhouding bèta en groene zone*

Inleiding vraag 2: Over de demping, alfa, bèta en groene zone heeft de Raad de volgende informatie. Met het variëren van de alfa wordt beoogd om de entry gedempt en vertraagd te doen volgen op de exit zodat de netvulling gedurende de dag een variatie vertoont die zo goed mogelijk aansluit bij de werking en mogelijkheden van het gastransportsysteem. Hierdoor wordt de hoeveelheid buffer die aan de markt als Groene Zone beschikbaar wordt gesteld zo groot mogelijk gemaakt. Met het variëren van de bèta wordt beoogd de entry vlakker te maken, tot aan een constante entry over de dag, om het voor de markt makkelijker te maken gas in te voeren. De Groene Zone wordt dan echter kleiner en de bèta kan derhalve slechts toegepast worden als er voldoende buffer is.

Vraag 2a. Hoe wordt de grootte van de groene zone berekend?

De omvang van de Groene Zone is afhankelijk van de hoeveelheid buffer die er beschikbaar is in het landelijk gastransportnet. De buffer is het verschil tussen de minimale en de maximale vulgraad van het landelijk gastransportnet bij een bepaalde netbelasting waarbinnen gastransport betrouwbaar, veilig en conform de technische eisen plaats kan vinden. De hoeveelheid beschikbare buffer is afhankelijk van de netbelasting. De aanwezige buffer kan verdeeld worden in twee stukken:

- bufferruimte die er voor zorgt dat er gas ingevoerd kan worden zonder dat dit gas er ook direct weer uit moet.
- buffervulling die er voor zorgt dat er extra gas uit het gastransportnet gehaald kan worden zonder dat dit tegelijkertijd ingevoerd moet worden.

De ontwerpnetbelasting van het landelijk gastransportnet gaat uit van de gasvraag behorende bij een effectieve etmaaltemperatuur van -17 °C; dit houdt in dat de buffer dan geheel ten behoeve van demping van de ochtendpiek gebruikt wordt. Bij de ontwerpnetbelasting is er derhalve geen buffer in het gastransportnet (de tijdens de ochtendpiek uit de buffer onttrokken hoeveelheid moet in de voorgaande nacht zijn gevoed) en zijn de drukken op de entripunten van het gastransportnet maximaal. Om nog meer gas het gastransportnet in te krijgen is een hogere druk dan de maximale druk nodig, maar dan zullen veiligheden ingrijpen om dit te verhinderen.

Tijdens het transport neemt de druk af door weerstand in de transportleidingen en moet de druk verhoogd worden door middel van compressie. Hoe meer gas er getransporteerd moet worden, des te hoger is het drukverlies door wrijving. Bij de ontwerpnetbelasting is de inzet van alle compressoren nodig om het drukverlies te compenseren en ervoor te zorgen dat de drukken op de exitpunten van het gastransportnet net boven de minimale waarden blijven. Wordt er meer gas gevraagd dan leidt dit

Bijlage   Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15

tot een drukonderschreiding en een niet levering van gas. In deze situatie is er dus geen buffervulling.

Als de netbelasting lager wordt dan de ontwerpnetbelasting dan stijgen de drukken op de exitpunten, nemen de wrijvingsverliezen af en kunnen de drukken op de entrypunten dalen: er ontstaat dan zowel bufferruimte als buffervulling. Bij afname van de netbelasting zullen één voor één de compressorstations uit bedrijf genomen worden omdat deze buiten hun werkgebieden komen. Over een breed traject van dalende netbelasting blijft de totale buffer daarom min of meer constant. De dempingsformule zorgt er voor dat bij wisselende netbelastingen gedurende de dag, conform de ingediende programma's, het gastransportsysteem zo goed mogelijk in het midden van de buffer blijft, zodat de hoeveelheid bufferruimte en buffervulling zo veel mogelijk constant blijven. Bij de lage netbelastingen die optreden in de zomer is er geen compressie in het gastransportnet meer mogelijk. In deze situatie leveren de entrypunten het gas echter op een voldoende hoge druk om het gevraagde gas ook zonder compressie in het landelijk gastransportnetwerk naar de exitpunten te kunnen transporteren.

De buffer wordt door GTS bepaald op basis van een model van het gastransportnet waarmee verschillende netbelastingssituaties worden doorgerekend. Omdat een groot gedeelte van de gasmarkt min of meer voorspelbaar is kan in het nieuwe balanceringsregime op de dag voorafgaand aan het transport op basis van de ingediende programma's een voldoende inschatting van de netbelasting worden gemaakt en middels het model van de daarbij behorende buffer.

GTS heeft een deel van de buffer nodig voor het bewaken van de netintegriteit, het opvangen van kortstondige uitval van infrastructuur en het ontkoppelen van entry en exit. Met dit laatste wordt bedoeld dat deze buffer ertoe dient de invloed van wisselende gasstromen op het gastransportnet te verkleinen, bijvoorbeeld als een programmaverantwoordelijke een gasstroom van het ene op het andere uur verlegt van Noordwest naar Zuidoost Nederland. Door deze reservering kan ook de inzet van biedladdermiddelen onafhankelijk gemaakt worden van de locatie waarop deze aangeboden worden. Deze technische marge bepaalt de grenzen tussen de Oranje en Rode Zones, zowel aan de bovenkant (als het net erg vol is) als aan de onderkant (als het net erg leeg is).

De buffer die binnen deze grenzen ligt, wordt aan de marktpartijen ter beschikking gesteld als balanceerruimte waarvan zij gezamenlijk gebruik maken. De buitenste schil is de Oranje Zone. Deze zone is bedoeld om de vertraging tussen afroep en inzet van biedladdermiddelen op te kunnen vangen. Komt het Systeembalanssignaal (SBS) in de Oranje Zone dan zal de biedladder afgeroepen worden. Bij deze afroep worden alleen snelle middelen van de biedladder ingezet.

De binnenste schil is de Groene Zone. Ten behoeve van het accommoderen van middelen op de biedladder die een leadtime hebben van meer dan een half uur is de Groene Zone in twee stukken gesplitst: de Donkergroene Zone en de Lichtgroene Zone. Komt het SBS in de Lichtgroene Zone dan zal de biedladder afgeroepen worden. Bij deze afroep kunnen alle middelen van de biedladder ingezet worden. Blijft het SBS in de Donkergroene Zone dan wordt de biedladder niet afgeroepen. Bij toename van de systeembelasting zal de lichtgroene zone gelijk blijven en de donker groene zone kleiner worden.

Als de donkergroene zone zodanig klein dreigt te worden dat het biedladdergas en de maatregelen van de marktpartijen elkaar ongunstig beïnvloeden, dan zal de Lichtgroene Zone uitgeschakeld

Bijlage   Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15

worden en deze ruimte toegevoegd worden aan de Donkergroene Zone.

Inleiding vraag 2b: Sommige marktpartijen wil een grote groene zone en andere juist grote bèta terwijl ze allebei uit dezelfde hoeveelheid linepack komen.

Vraag 2b: Wat is het beleid van de netbeheerder van het landelijk gastransportnet ten aanzien van het verdelen van de linepack over de groene zone en de bèta?

GTS zal de bèta alleen toepassen om de invoeding verder af te vlakken als dit per saldo voor alle betrokken partijen een voordeel oplevert in ofwel gereduceerde kosten dan wel gereduceerde risico's.

Het beleid van GTS ten aanzien van de bèta zal in het eerste jaar terughoudend zijn. Wanneer voldoende vertrouwen in het balanceren door marktpartijen is verkregen zal voor zover het gastransport dit mogelijk maakt in de zomerperiode de bèta met steeds hogere waarden worden toegepast. Hiertoe zal een schema met de maximaal te hanteren bèta worden opgesteld. Start situatie van dit schema is het niet toepassen van de bèta. Het schema zal publiek zijn. Wijzigingen van het schema hebben geen gevolgen voor een gasdag en de day ahead voorbereidingen van de betrokken gasdag.

Vraag 2c: Welke afwegingen maakt de netbeheerder van het landelijk gastransportnet om voor een bepaalde verdeling te kiezen?

GTS houdt bij het bepalen van de verdeling rekening met de stabiliteit van het gastransportnet en de stabiliteit van de markt. Stabiliteit van het gastransportnet: Instabiliteit van het transportnet door pendelen tussen kopen en verkopen op de biedladder dient te worden voorkomen. Stabiliteit van de markt: de Groene Zone mag ten opzichte van de variaties van het SBS niet zo klein worden dat de biedladder veel vaker afgeroepen wordt dan in periodes waarin de bèta niet ingezet wordt.

Vraag 2d: Hoe vaak wijzigt de netbeheerder van het landelijk gastransportnet de verdeling en hoelang blijft deze verdeling gelden?

De bèta kan dagelijks door GTS gewijzigd worden. De frequentie van wijzigen zal echter beduidend lager zijn. Onderstaand zal dit toegelicht worden.

De bèta zal gedurende de winter- en flankmaanden niet ingezet worden omdat een kleinere Groene Zone dan eerder tot instabiliteit in het net zal leiden. De reden hiervoor is dat de gasstromen gedurende deze periodes groot, sterk geprofileerd en, zeker in de flanken, onvoorspelbaar zijn. De optredende onbalansen kunnen op uurbasis enige tientallen procenten van de Groene Zone groot zijn. Omdat de gasstromen sterk geprofileerd zijn, zal zelfs een kleine inzet van de bèta (0,1-0,2) al te veel Groene Zone kunnen kosten. De maximale Groene Zone is nodig om marktpartijen de tijd te geven zelf hun portfolio op orde te brengen en om pendelen te voorkomen.

In de zomer kan de bèta wel ingezet worden omdat de gasstromen, en de bijbehorende onbalansen, dan relatief klein zijn en de buffer relatief groot. Daarnaast is de hoeveelheid buffer relatief stabiel vergeleken met de winter- en flankmaanden omdat de gasstromen slechts weinig geprofileerd zijn. GTS zal de bèta zodanig instellen dat er een minimale omvang van de Donkergroene Zone gehandhaafd blijft. GTS zal aanvankelijk terughoudend zijn in het instellen van de bèta, totdat voldoende ervaring is opgedaan om een gefundeerde verwachting te bepalen van de uuronbalansen en daarmee de benodigde minimale omvang van de Donkergroene Zone.

Bijlage   Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15

3.   Kredietwaardigheid

Inleiding vraag 3: De totale exposure bestaat uit

- 1. de exposure met betrekking tot het contracteren van diensten; en*
- 2. de exposure met betrekking tot balancering*

De exposure mag niet groter zijn dan de kredietlimiet en de kredietlimiet wordt bepaald door de financiële zekerheden die aan de netbeheerder van het landelijk gastransportnet zijn overhandigd. De gezamenlijke netbeheerders hebben wat betreft de exposure voor nieuwe erkende programmaverantwoordelijken het volgende voorgesteld:

B1.5

De gene die een aanvraag indient bij de netbeheerder van het landelijk gastransportnet om erkend programmaverantwoordelijke te worden, dient de maximale hoeveelheid gas op te geven die in een periode van drie dagen zal worden geleverd en waarvoor hij programmaverantwoordelijkheid zal dragen. De eerste twaalf maanden na de erkenning is de exposure met betrekking tot balancering voor deze erkende programmaverantwoordelijke gelijk aan de opgegeven hoeveelheid, vermenigvuldigd met het jaargemiddelde van de gasprijs zoals beschreven in 4.1.6.4. Indien de volgens de hoofdregel berekende gerealiseerde exposure op enig moment in deze periode van twaalf maanden hoger is dan de in de voorgaande zin beschreven exposure geldt vanaf dat moment de hoofdregel.

Vraag 3a: Kunnen de gezamenlijke netbeheerders toelichten waarom de genoemde drie gasdagen een goede maat is voor de exposure van een partij die een aanvraag doet om erkend programmaverantwoordelijke te worden? Waarom niet meer of minder dan drie gasdagen?

Naarmate een nieuwe programmaverantwoordelijke (PV'er) een groter portfolio heeft, kunnen onbalansen sneller cumuleren. Daarom is de hoeveelheid die een partij zal gaan leveren en waarvoor hij programmaverantwoordelijkheid draagt als maat voor de omvang genomen.

De drie dagen zijn gebaseerd op de benodigde tijd om krediet risico te detecteren en voor een PV om maatregelen te kunnen nemen. De minimale doorlooptijd waarop de zekerheid (deposito storting) door GTS wordt ontvangen is 1 dag. GTS is voornemens eenmaal per dag de vinger aan de financiële pols te houden. Zo kan GTS de PV'er snel en adequaat attenderen ingeval een PV'er een relatief grote exposure realiseert van twee dagen gas. Normaliter zal een exposure van één dag gas of minder zonder tussenkomst van GTS door de PV in het kader van de normale bedrijfsvoering in de daarop volgende dag worden gecorrigeerd.

Bij constatering van een te grote exposure zal GTS de PV'er verzoeken bij te sturen door een tekort in het Programma Onbalans Signaal (POS) op te lossen (door bijvoorbeeld bij te kopen op het TTF) of door facturen per ommekeer te voldoen. Gemiddeld zal er een dag verstrijken voordat zichtbaar wordt of de PV'er inderdaad heeft bijgestuurd dan wel dat de situatie is verergerd en andere maatregelen nodig zijn. Pas als de kredietlimiet is overschreden, kan GTS formeel aanvullende zekerheden eisen.

Samenvattend zijn de 3 dagen als volgt opgebouwd:

- 1 dag voor detecteren risico (dagelijkse kredietbewaking)
- + 1 dag om te controleren of de PV - na verzoek tot bijsturing - heeft bijgestuurd.
- + 1 dag voor de aanvulling van de zekerheden

Ook internationaal wordt drie dagen aangehouden om vergelijkbare redenen. Bijvoorbeeld in de UK;

Bijlage   Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15

daar geldt dat "three days non-deliverability" gelijk staat aan de cash call limit (=85% van de secured Credit Limit, die vergelijkbaar is met de KredietLimiet in appendix 1). (Voor details zie "Energy Balancing Credit Rules V3.6 Final Approved" paragraaf 2.1)

4   Programmaverantwoordelijkheid

Vraag 4a: Hoe kan een gasbeurs volgens de gezamenlijke netbeheerders een erkenning als programma verantwoordelijke krijgen ondanks dat een gasbeurs niet onttrekt of invoedt?

Zoals gesteld in de inleiding tot de vraag wordt in het voorstel tot wijziging van de Gaswet ("wetsvoorstel") het begrip programmaverantwoordelijkheid geïntroduceerd, waaronder wordt verstaan "de verantwoordelijkheid voor het opstellen van een programma als bedoeld in artikel 17b, eerste en tweede lid" van de wet. Daarnaast is in artikel 12b lid 4 van het wetsvoorstel bepaald dat in de voorwaarden in ieder geval regels worden gesteld met betrekking tot de programmaverantwoordelijkheid (sub a).

In het codewijzigingsvoorstel wordt voorgesteld in de begrippenlijst het begrip "erkende programmaverantwoordelijke" te introduceren, waaronder verstaan wordt een "partij die erkend is door de netbeheerder van het landelijk gastransportnet en daarmee de programmaverantwoordelijkheid uitoefent". In het voorgestelde artikel 3.1.1 van de transportvoorwaarden gas LNB staat:

"Een ieder kan gebruik maken van de diensten van de **netbeheerder** van het **landelijk gastransportnet** door overeenkomsten te sluiten met deze **netbeheerder**. Daartoe dienen zij **erkende programmaverantwoordelijke** te zijn. Ook voor het uitoefenen van **programmaverantwoordelijkheid** op het **landelijk** en op een **regionaal gastransportnet** dienen zij **erkende programmaverantwoordelijke** te zijn."

Uit het bovenstaande volgt dat er verschil bestaat tussen de programmaverantwoordelijke volgens het wetsvoorstel en de erkende programmaverantwoordelijke volgens de voorwaarden: een partij wordt erkende programmaverantwoordelijke als hij voldoet aan de in 3.1.2 genoemde eisen in de voorwaarden.

Het feit dat de gasbeurs niet fysiek invoedt dan wel onttrekt, laat ons inziens onverlet dat zij wel een erkende programmaverantwoordelijke kan zijn, indien en voor zover wordt voldaan aan de in 3.1.2 gestelde eisen. Daarnaast geldt bovendien dat een gasbeurs administratief wel gas invoedt en onttrekt. Indien een gasbeurs zijn handelen niet op orde zou hebben kan zij wel degelijk zorgen dat het fysieke gastransport ontregeld raakt doordat partijen niet de hoeveelheid gas hebben als waar zij van uit gaan. Voor het opereren van het landelijk gastransportnet is het daarom van belang dat een gasbeurs net als partijen met fysiek transport voldoet aan de in de codes gestelde regels voor erkende programmaverantwoordelijken.

Waar het om draait is dat GTS alleen zaken doet met partijen die voldoen aan de in 3.1.2 gestelde voorwaarden, dat daarom ook de beurs hieraan zal moeten voldoen en dat de informatie van de beurs consistent moet zijn met informatie van fysieke erkende programmaverantwoordelijken, omdat anders het gastransport ontregeld kan worden.

Vraag 4b: Kan een gasbeurs een andere rol dan programmaverantwoordelijke krijgen?

Om deze vraag te beantwoorden zijn de gezamenlijke netbeheerders er van uit gegaan dat in de vraagstelling in plaats van "programmaverantwoordelijke" bedoeld is "erkende

Bijlage Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15

programmaverantwoordelijke”.

GTS dient op de ingediende programma's een consistentiecontrole uit te voeren. Dit is onderdeel van het proces dat beschreven staat in de Memorie van Toelichting bij het wetsvoorstel (kamerstukken 31903, nr. 3), bij het aandachtspunt onderaan pagina 7 en bovenaan pagina 8. Hierin is verder aangegeven dat de wijze waarop tussen- en beurshandel wordt meegenomen, zal worden opgenomen in de MR-gas of de gasvoorwaarden. De consistentiecontrole staat in 4.1.1.3 beschreven:

“De **netbeheerder** van het **landelijk gastransportnet** keurt in ieder geval een **entry-** respectievelijk **exitprogramma** af indien de **netbeheerder** van het **landelijk gastransportnet** op het **VPPV** inconsistente constateert met andere **exit-** respectievelijk **entryprogramma's** van de **erkende programmaverantwoordelijke** zelf en/of van een andere **erkende programmaverantwoordelijke**.”

GTS kan de consistentiecontrole slechts uitvoeren indien de beurs (en handelaren op het TTF) ook een programma instuurt; gebeurt dat niet, dan kan GTS de keten tussen fysieke entry en fysieke exit niet (volledig) overzien. Vandaar dat de beurs, evenals handelaren of het TTF, als elke erkende programmaverantwoordelijke een programma moet insturen volgens 4.1.1.1:

“Een **erkende programmaverantwoordelijke** dient dagelijks voor 14:00 uur bij de **netbeheerder** van het **landelijk gastransportnet** een **entryprogramma** en/of **exitprogramma** voor de volgende **gasdag** in.”

Er zijn essentiële eisen waaraan de gasbeurs moet voldoen: insturen van een programma dat gebruikt kan worden bij de consistentiecontrole en voldoen aan de eisen volgens 3.1.2. Dit zijn kort gezegd de eisen die aan iedere erkende programmaverantwoordelijke worden gesteld. Daarom ligt het niet voor de hand om een gasbeurs een andere rol te geven dan erkende programmaverantwoordelijke.

5. **Assistentie gas**

De inleiding van vraag 5 luidt:

Bij het afroepen van de biedladder worden balans assisterende programma-verantwoordelijken automatisch gereset naar nul. De balans veroorzakende programmaverantwoordelijken krijgen dit gas automatisch in hun portfolio zonder dat daar handel tegenover staat. Assistentiegas draagt in deze zin mogelijk niet bij aan de ontwikkeling van de within day markt. Een voordeel van assistentiegas is evenwel dat partijen, zoals tuinders, die in eerste instantie mogelijk niet kunnen handelen op de within day markt wel kunnen bijdragen aan het in balans houden van het systeem.

Voordat we ingaan op de afweging van de belangen, willen wij aangeven dat de gezamenlijke netbeheerders de stelling niet onderschrijven dat assistentiegas niet bijdraagt aan de ontwikkeling van de within day markt.

Assistentiegas vergroot de hoeveelheid gas die tegen de marginale prijs wordt verkocht aan de veroorzakers van het tekort. Daarmee wordt dus ook de financiële consequentie vergroot en daarmee de prikkel om tijdig te handelen op de within day markt. Natuurlijk kan een partij besluiten om zijn gas niet op de within day markt te verhandelen en te wachten op een afroep van de biedladder, maar het moment waarop deze afroep komt en daarmee de prijs die hij zal krijgen is onzeker. GTS gaat er daarom van uit dat een partij die in staat is om te handelen op de within day markt, dat zeker liever zal doen dan een afroep van de biedladder af te wachten.

Bijlage   Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15

In alle balanceringsregimes die GTS bekend zijn, worden aan het einde van iedere balanceringsperiode de posities volledig gesetteld. Onzekerheid over de te ontvangen prijs is voor marktpartijen de aanleiding om te handelen. Goed beschouwd is het (in of ver)kopen van assistentiegas door GTS niet anders dan het settelen van de posities zoals dat in alle regimes gebeurt. Het bijzondere van het voorgestelde systeem is dat dit niet gebeurt op een vooraf vastgesteld tijdstip, maar afhankelijk van de systeemonbalans die het gevolg is van het handelen van partijen op de markt, en daarnaast dat de veroorzakers niet volledig worden gereset, maar gedeeltelijk. Deze combinatie zorgt ervoor dat de marktpartijen zelf een afweging kunnen maken van de financiële risico's van onbalans versus de kostenbesparing die zij kunnen bereiken door gebruik te maken van de linepack van het systeem.

Het financiële risico van een hogere prijs op de biedladder is een belangrijke reden om op het TTF te handelen. Een PV'er zal alleen handelen als de TTF markt goedkoper een positie kan oplossen dan de biedladder.

Vraag 5a: De Raad wil graag weten hoe de gezamenlijke netbeheerders bovengenoemde belangen hebben gewogen in de beslissing om de mogelijkheid van assistentiegas in het codewijzigingsvoorstel op te nemen. Zijn er nog andere belangen die volgens de gezamenlijke netbeheerders bij het opnemen van assistentiegas een rol spelen?

Zoals beschreven in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel zal GTS bij afroep van de biedladder bij een tekort in het systeem, het gas kopen van partijen die op dat moment een overschot hebben in hun portfolio en daarmee een bijdrage leveren aan het in balans houden van het net. De kosten die GTS hierbij maakt zal GTS in rekening brengen bij de veroorzakers.

Eén van de kenmerkende eigenschappen van het voorgestelde systeem is dat PV'ers niet langer een eigen tolerantie hebben, maar dat de totale systeem tolerantie gezamenlijk gebruikt wordt door alle PV'ers. Dat heeft voor een individuele partij het voordeel dat hij gebruik kan maken van meer tolerantie zolang het systeem dat toelaat en het heeft als nadeel dat hij geen tolerantie meer heeft als het systeem "uit zijn grenzen loopt".

Dus als het systeem short is, dienen alle partijen een short positie te voorkomen, ook die partijen die in het (recente of verdere) verleden long waren. Door de eventuele longposities van PV'ers te kopen op het moment dat het systeem short is, hebben alle partijen weer de incentive om short posities te voorkomen.

Er zijn enkele partijen die hebben aangegeven tegen de koop van assistentiegas te zijn, omdat daarmee een door hen bewust gecreëerd reservepotje wordt leeggehaald. In dit geval hebben deze partijen het oogmerk om een deel van de gezamenlijke tolerantie voor zich zelf te reserveren voor privégebruik. De systematiek staat een dergelijk werkwijze toe zolang het systeem dit aan kan, dat wil zeggen binnen de groene zone blijft. Indien het systeem echter tegen zijn grenzen aanloopt is dit privégebruik van de gezamenlijke middelen niet meer mogelijk.

Indien het assistentiegas niet zou worden gekocht, is de verwachting bij GTS dat de partijen die long zijn, niet (of minder) actief zullen meewerken aan het voorkomen van een nog grotere shortpositie van het netwerk.

Assistentie gas verrekenen betekent dat een PV' er die "geholpen heeft" beloond wordt met de (naar

Bijlage   Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15

verwachting) voor hem gunstige marginale prijs. Het feit dat deze partij zijn long positie kwijt is na de eerste afroep, stimuleert hem om in de volgende uren bij te blijven dragen aan de systeembalans.

Als extra belang voor de gekozen oplossing geldt dat het verrekenen van assistentiegas ook een biedladder aanbieder die long is stimuleert om zijn afgeroepen biedingen fysiek daadwerkelijk te leveren: zonder assistentiegas zou deze partij geen reden hebben om fysiek extra gas te leveren, omdat daarmee zijn long positie gehandhaafd zou blijven. Het gas dat GTS op de biedladder van hem koopt zou dan uit zijn longpositie "getrokken" kunnen worden. Daarmee is echter de doelstelling van de biedladder niet gehaald en zal GTS een volgend uur weer gas moeten kopen, net zolang tot er wel een incentive ontstaat om fysiek te leveren.

Samenvattend:

Assistentiegas is feitelijk niet anders dan het verrekenen van posities zoals dat in alle bij GTS bekende balanceringsregimes gebeurt. De financiële onzekerheid van deze verrekening is juist de drijvende kracht achter within day handel.

Essentieel verschil met het huidige systeem is dat PV'ers geen individuele tolerantie meer hebben. Gevolg is dat, zolang het systeem het toelaat, de tolerantie gezamenlijk wordt gebruikt (in de vorm van de donker groene zone) en dat alle partijen moeten meesturen als het systeem buiten de gezamenlijke tolerantie raakt.

Zonder assistentiegas wordt de incentive om biedladder afroepen fysiek uit te voeren te klein.

Vraag 5b: Kunnen partijen die niet op de beurs kunnen of willen handelen op andere wijzen bijdragen aan het balanceren van het systeem dan assistentiegas?

Partijen helpen het systeem als zij tegensturen. Assistentiegas is bedoeld om partijen te stimuleren om dat ook te doen. Uiteindelijk zal alleen een financiële prikkel partijen stimuleren om mee te werken aan de systeembalans.

GTS ziet twee manieren waarop een partij geld ontvangt in een situatie waarin hij extra gas invoedt bij een systeem tekort: door het gas gunstig te verkopen op de markt of door het als assistentiegas met de TSO te verrekenen. Gas verkopen op de markt hoeft niet per se via de beurs; ook bilaterale transacties op het TTF zijn uiteraard mogelijk.

Inleiding vraag 5c: Volgens Artikel 41, lid 6, sub b van de richtlijn 2009/73 dienen balanceringsdiensten passende stimuleringsmaatregelen te bieden voor netgebruikers om hun input en output op elkaar af te stemmen.

Vraag 5c: Hoe verhoudt de rol van assistentiegas zoals deze is opgenomen in het codewijzigingsvoorstel zich volgens de gezamenlijke netbeheerders tot de eis dat balanceringsdiensten passende stimuleringsmaatregelen dienen te bieden voor netgebruikers om hun input en output op elkaar af te stemmen?

Zoals bij vraag 5b beschreven vormen zowel de afwikkeling van assistentiegas als de handel (zowel bilateraal als via de beurs) in de periode voorafgaand aan een biedladderafroep een stimulans voor netgebruikers om hun input en output op elkaar af te stemmen en daarnaast ook nog het systeem te helpen. GTS is van mening dat assistentiegas de passende stimulering geeft om de input en output van de groep PV'ers op elkaar af te stemmen. In het artikel staat niet dat individuele partijen in balans moeten zijn, noch staat er dat de stimulering negatief moet zijn (in de vorm van een risico of boete). GTS is van mening dat een beloning voor een partij die meewerkt het meest passend is.

Bijlage Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15

6. Noodmaatregelen

Vraag 6a: Worden er kosten en boetes in rekening gebracht wanneer een partij op aanwijzing van de netbeheerder van het landelijk gastransportnet een noodmiddel inzet maar daarvoor geen entry- en/of exitcapaciteit heeft geboekt?

Noodsituaties zullen slechts sporadisch optreden: alleen als het SBS zich in de Rode Zone bevindt of als het systeem zodanig disfunctioneert dat ingrijpen noodzakelijk wordt. Voordat GTS een bindende aanwijzing geeft, zal GTS alle beschikbare middelen, zoals biedladder, assistentiegas en eigen flexibiliteit, aanwenden om de noodsituatie het hoofd te bieden. Een bindende aanwijzing is het laatste middel om de integriteit van het netwerk te bewaken nadat het balanceringsstelsel op dat moment onvoldoende zijn werk heeft gedaan of heeft kunnen doen.

Daarnaast acht GTS het onwaarschijnlijk dat een eigenaar van een flexibel middel niet ook transport heeft geboekt voor dat flexibele middel. Zonder transport zal hij immers dat middel niet kunnen gebruiken. Daarenboven zijn de transportkosten veel lager dan de waarde van zijn flexibele middel. Dat er in deze situatie een boete zou kunnen ontstaan omdat er geen entry en/of exitcapaciteit is geboekt, lijkt ons derhalve niet reëel.

Ingeval GTS een bindende aanwijzing geeft, zijn de bepalingen in de codes onverminderd van toepassing. GTS is sterk gekant tegen het opnemen van een uitzondering ingeval GTS een bindende aanwijzing zou geven. GTS meent dat dit soort uitzonderingen zouden kunnen leiden tot ongewenst gedrag; een eigenaar van een flexibel middel zou een economisch optimum kunnen gaan zoeken door minder entry- en/of exitcapaciteit te boeken en te rekenen op een afroep in een noodsituatie, waardoor hij een financieel voordeel realiseert.

GTS begrijpt dat het in rekening brengen van een boete voor het 'redden' van het transportsysteem aan een partij die de noodsituatie niet heeft veroorzaakt, onredelijk klinkt. Derhalve is in het voorstel opgenomen dat GTS, na afloop van de noodsituatie, met de betrokken PV'ers zal overleggen over de afwikkeling van de ontstane situatie. Daarmee blijft de incentive om alle benodigde entry- en/of exitcapaciteit te contracteren, gehandhaafd, terwijl GTS in overleg met de betrokken PV'ers de ontstane situatie in alle redelijkheid kan afhandelen.

Vraag 6b: Als de netbeheerder van het landelijk gastransportnet een noodsituatie heeft uitgeroepen zoals beschreven in 4.1.4.1, dan zal de netbeheerder van het landelijk gastransportnet als eerste gecontracteerde middelen inzetten. Hoeveel middelen contracteert de netbeheerder van het landelijk gastransportnet om als noodmaatregel in te zetten en bij welke partijen contracteert de netbeheerder van het landelijk gastransportnet deze middelen? In de Memorie van Toelichting bij het wetsvoorstel (kamerstukken 31904, nummer 3) staat: De netbeheerder van het landelijk gastransportnet kan bijvoorbeeld (op marktconforme wijze) overeenkomsten sluiten met marktpartijen voor het beschikbaar stellen van noodvermogen. In het uiterste geval kan de netbeheerder van het landelijk gastransportnet instructies geven aan marktpartijen over de invoeding of onttrekking van gas. De kosten van het contracteren van noodvermogen en het in geval van nood herstellen van de systeembalans worden meegenomen bij de vaststelling van het tarief voor het transport van gas als bedoeld in artikel 12a, onderdeel a.

Hier wordt dus expliciet besproken dat GTS bijvoorbeeld noodvermogen kan contracteren, niet dat

Bijlage   Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15

GTS noodvermogen moet contracteren. Artikel 4.1.4.1 gaat over de situatie waar GTS besloten heeft om inderdaad noodvermogen te contracteren.

GTS heeft echter besloten vooralsnog af te zien van het contracteren van middelen zoals genoemd in 4.1.4.1 omdat GTS ervan uitgaat dat de markt adequaat zal balanceren en dus noodsituaties hoogst zelden zullen voorkomen. In deze uitzonderlijke situaties zullen bindende aanwijzingen voldoende zijn. De bepaling is in het voorstel opgenomen om de mogelijkheid om deze middelen te contracten open te houden. Als in de eerste maanden van het nieuwe balanceringsregime (of later) de ervaring leert dat het wel nodig is om noodvermogen te contracteren, dan kan GTS daar gebruik van maken zonder eerst nieuwe voorstellen in te dienen.

Vraag 6c: Waarom is gekozen voor de in 4.1.4.4 genoemde volgorde van maatregelen?

Naast de inzet van de middelen zoals beschreven in het antwoord op vraag 6b, is er voor gekozen om eerst installaties op de entrypunten een aanwijzing te geven en pas daarna de installaties op de exitpunten van het landelijk gastransportnet. Dit heeft te maken met het feit dat van oorsprong de entrypunten zijn ingericht om te reageren op de variatie in de afname. De economische gevolgen bij een aanwijzing op een entrypunt zijn daarom veel minder groot dan bij een aanwijzing op een exitpunt. Het afschakelen van eindverbruikers heeft namelijk al snel grote gevolgen, omdat het gas voor de gebruiker een belangrijke randvoorwaarde is voor een ongestoorde procesgang, zowel bij ruimteverwarming als bij andere toepassingen. Bovendien is de kans dat het probleem fysiek ook daadwerkelijk wordt opgelost, veel groter indien een aanwijzing op een entrypunt wordt gegeven.

7.   *Biedladder*

Inleiding vraag 7: De voorgestelde biedladderprocedure komt in grote lijnen overeen met de biedladderprocedure die gehanteerd wordt voor elektriciteit. De netbeheerder van het landelijk gastransportnet heeft in informatiebijeenkomsten ook aangegeven het balanceringssysteem voor elektriciteit te hebben bestudeerd en heeft kennelijk de principes van de biedladderprocedure voor elektriciteit overgenomen. De biedladderprocedure voor elektriciteit heeft zich bewezen als een robuust systeem.

Vraag 7a: Kunnen de gezamenlijke netbeheerders aangeven op welke punten afgeweken is van de biedladderprocedure voor elektriciteit en waarom?

De gezamenlijke netbeheerders kunnen niet aangeven waar is afgeweken van de procedure in elektriciteit. De gedetailleerde kennis omtrent elektriciteit is hiervoor in onvoldoende mate aanwezig. Bij de beantwoording van de vraag is daarom gekozen voor het aangeven van het fundamentele verschil tussen elektriciteit en gas en de overeenkomsten van de biedladders.

Het grote verschil tussen elektriciteit en gas is gelegen in het feit dat het gasnet een bufferwerking kent en het elektriciteitsnet niet. Bij elektriciteit gaan alle processen daarom veel sneller en is de communicatie tussen TenneT en de centrales daarop ingericht. Als gevolg van het ontbreken van bufferwerking bij elektriciteit is daar gekozen voor een periode van 15 minuten. Technisch gezien is de periode van 15 minuten voor elektriciteit te lang, met als gevolg dat in een hoog percentage van de balansperiodes (ca 30%) zowel een tekort als een overschot ontstaat en uiteindelijk alle partijen als veroorzakers worden aangemerkt.

In de UK is voor gas gekozen voor een balanceringsperiode van een volledige gasdag. Ook daar komt het regelmatig voor dat de veroorzakers van onbalans hun positie binnen die periode hebben hersteld.

Bijlage   Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15

Zij worden dan niet geconfronteerd met de gevolgen van hun daden. Specifiek het gedrag van gasgestookte elektriciteitscentrales hebben in het verleden aanleiding gegeven tot discussie over het verkorten van de balanceringsperiode in de UK.

GTS heeft ervoor gekozen om ieder uur te bepalen of ingegrepen moet worden. Door de verrekenperiode afhankelijk te maken van de kwaliteit waarmee de markt het systeem balanceert, wordt het probleem van tweezijdige onbalansen voorkomen, kunnen marktpartijen optimaal profiteren van de bufferwerking van het systeem en betalen de veroorzakers van onbalansen die tot kosten leiden daarvoor de rekening.

Het concept van een marginale prijs voor biedingen die vooraf worden gedaan is overgenomen, evenals de mogelijkheid van een reserveringsvergoeding voor de biedladder.

7.1   Termijnen van 4 en 8 uur voor aanbieden van gas op biedladder

Inleiding vraag 7.1: Als de termijnen voor het aanbieden van gas op de biedladder – en in het bijzonder de termijn voor het aanpassen van de prijs – niet gelijk lopen met de termijnen op het TTF, dan heeft dat enerzijds tot gevolg dat de prijzen op de biedladder en het TTF uit de pas kunnen lopen. Oftewel, de prijzen op de biedladder reflecteren mogelijk niet de marktprijs. Marktpartijen hebben dan niet de juiste prikkel om hun portfolio te balanceren en aanbieders op de biedladder hebben dan niet de juiste prikkel om zich aan hun verplichtingen te houden. Anderzijds – zoals ook door de netbeheerder van het landelijk gastransportnet betoogd tijdens de hoorzitting – maakt het hanteren van langere termijnen mogelijk dat de netbeheerder van het landelijk gastransportnet tijdig zicht heeft op de hoeveelheid gas die wordt aangeboden op de biedladder.

Vraag 7.1a: De Raad wil graag weten hoe de gezamenlijke netbeheerders de bovengenoemde belangen (enerzijds het reflecteren van de marktprijs in de biedladderprijs en anderzijds het tijdige inzicht in de aangeboden hoeveelheden) hebben gewogen bij het bepalen van de termijnen voor het aanbieden van gas op de biedladder (zowel wat betreft de hoeveelheid als de prijs)? Zijn er nog andere belangen die bij deze afweging een rol spelen?

De eis om 8 uur voor levering kenbaar te maken dat er gas beschikbaar is, is een compromis tussen zekerheid dat er voldoende gas aangeboden wordt (hoe eerder de biedladder bekend is hoe beter) en flexibiliteit voor de aanbieders (hoe later hoe beter). Acht uur voor het eerste uur van de gasdag komt neer op 22:00 uur, dit is een tijdstip waarop nog contact kan worden opgenomen met marktpartijen met de vraag om aanvullende biedingen. Daarmee is 8 uur de kortste termijn die mogelijk is.

Volgens het voorstel kunnen de prijzen op de biedladder tot 4 uur voor het uur van levering gewijzigd worden. In de lichtgroene zone worden van de eerst volgende drie leveringsuren de biedingen tot één biedladder gecombineerd. De biedladder bestaat dus uit biedingen met een leadtijd van 30 minuten voor het eerstvolgende uur, biedingen met een leadtijd van 30 of 90 minuten voor het twee uur en biedingen met een leadtijd van 30, 90 of 150 minuten voor het derde uur. Door al deze biedingen te combineren ontstaat de grootst mogelijke groep biedingen en wordt de goedkoopste oplossing gebruikt. De periode van drie uur zorgt ervoor dat ook flexibiliteit met een nominatie leadtijd van twee uur op de biedladder kan worden aangeboden. Daarmee kan ook flexibiliteit uit het buitenland worden gebruikt. Een langere periode zou tot technische problemen kunnen leiden omdat het dan te lang duurt voordat het biedladdermiddel ingezet wordt; het SBS zou in de tussentijd zelfs omgeslagen

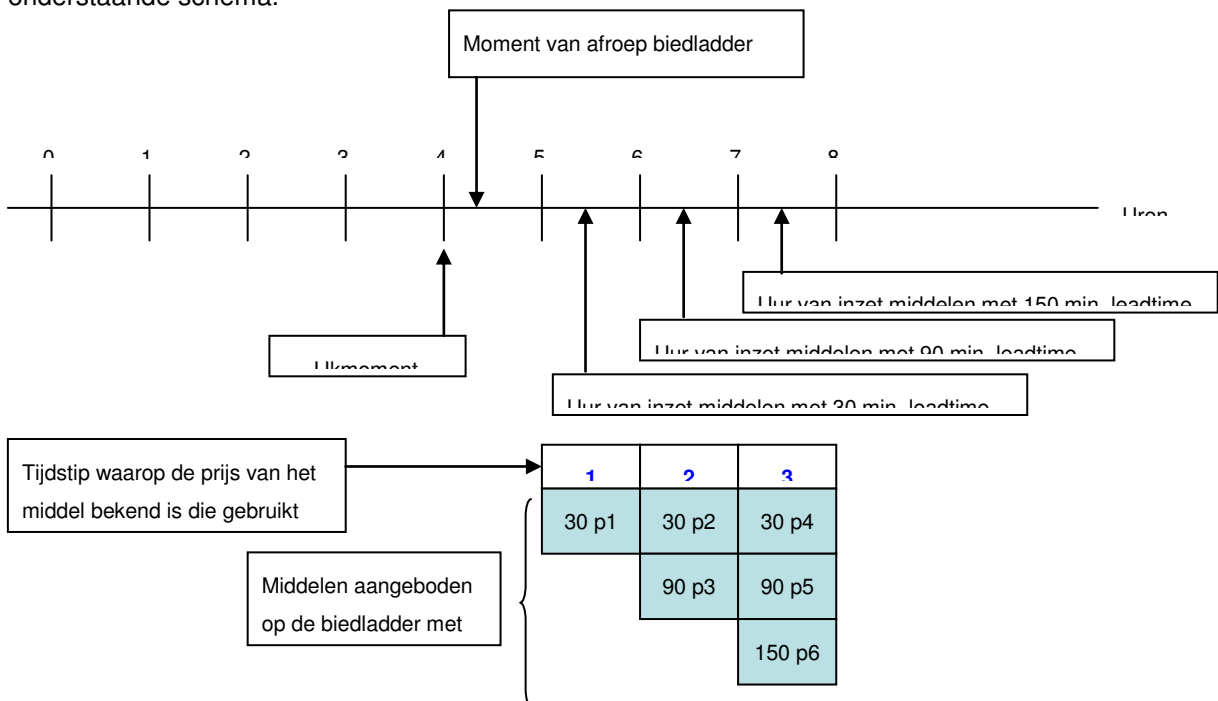
Bijlage   Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15

kunnen zijn, zodat het biedladdergas een onbalans versterkt en niet oplost.
De prijscurve van de biedladder ligt dus 1 uur voor het uur van afroep van de langzaamste middelen vast. Een kortere periode is daarmee niet mogelijk.

In de periode waarin de prijzen vast staan worden fysieke ontwikkelingen buiten de biedladder niet meer verwerkt in de prijzen. Er is gekozen voor de grootst mogelijke mate van reflectiviteit van de fysieke omstandigheden in de prijzen en daarom voor de korst mogelijke termijn om de prijzen vast te leggen. De keuze komt daarmee op 4 uur uit, de wijze waarop dit bepaald wordt, wordt onderstaand toegelicht.

In het proces van verrekenen bij afroep van de biedladder, zal de positie verrekend worden die een partij heeft op het hele klokuur dat het begin is van het uur waarin de afroep van de biedladder plaatsvindt, d.w.z. de betreffende berichten verzonden worden. Het genoemde klokuur noem ik even "ijkmoment"

De relatie tussen moment van afroep, moment van levering en ijkmoment is geïllustreerd in onderstaande schema.

De prijs die gebruikt wordt voor de biedladderinzet tussen 7 en 8 uur, die wordt afgeroepen tussen 4 en 5 uur, wordt dus vastgelegd op 3 uur. De PV heeft daarmee tussen 3 en 4 uur de gelegenheid om de situatie te beschouwen en te beslissen of hij zelf nog in zijn portfolio bij wilt sturen.

De prijzen op de biedladder zullen naar verwachting als bovengrens dienen voor de prijzen op het TTF. Een aanbod van gas met een hogere prijs dan de biedladderprijs, zal immers door de markt niet geaccepteerd worden. Naar verwachting zullen de prijzen op de biedladder dan ook hoger zijn dan op het TTF. GTS ziet dit als een stimulans voor marktpartijen om onderling onbalansen op het TTF af te handelen.

Bijlage Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15

7.2 Blok grootte en afroepen van de biedladder

Inleiding vraag 7.2: Op de biedladder kunnen blokken gas in een veelvoud van 150 MWh worden aangeboden. De Raad heeft enkele vragen over de verhouding tussen deze blok grootte en de hoeveelheden gas die gevraagd (of aangeboden) zullen worden bij het afroepen van de biedladder.

Vraag 7.2a: Is de minimale hoeveelheid gas die de netbeheerder van het landelijk gastransportnet zal vragen als de biedladder wordt afgeroepen groter dan 150 MWh en zo ja, waarom?

GTS heeft zelf een voorkeur voor blokken die veel groter zijn dan 300 MWh omdat dat de operationele beheersbaarheid ten goede komt. In de eerste voorstellen is uit overwegingen van een zo laag mogelijke toetredingsdrempel gekozen voor blokken van 300 MWh. Dit is de grens waarbij sprake is van fysieke impact. In de workshops, die GTS in het najaar van 2008 heeft gehouden, is door marktpartijen gevraagd of deze blok grootte kleiner kan. Toen is uit de discussie met handelaren gebleken dat zij aan de biedladder zouden kunnen deelnemen bij blokken van 150 MWh. GTS heeft daarop de minimale omvang die wordt afgeroepen naar 150 MWh gebracht.

Vraag 7.2b: Welke hoeveelheid verwacht de netbeheerder van het landelijk gastransportnet gemiddeld te vragen als de biedladder wordt afgeroepen?

De omvang van een biedladder afroep hangt af van de snelheid waarmee de onbalans (het SBS) toeneemt, dus de uurwaarden van het SBS. Dit is afhankelijk van het gedrag de shippers. GTS verwacht dat dit veelvouden zullen zijn van de minimale blokken.

Vraag 7.2c: Hoeveel marktpartijen zijn volgens de netbeheerder van het landelijk gastransportnet in staat op de biedladder aan te bieden en hoeveel gas kan elk van deze marktpartijen aanbieden?

Er zijn naar verwachting rond 1 april 2011 ongeveer zeven partijen met flexibiliteit die binnen het uur beschikbaar gemaakt kan worden. (Inclusief de situaties waarin een partij anderen toegang geeft tot een berging, waardoor deze anderen ook kunnen toetreden tot de biedladder.) De mogelijkheid dat het aantal misschien beperkt zou zijn leidde in de workshops in het najaar van 2008 tot de vraag of GTS niet iets kon doen om het aantal aanbieders op de biedladder te vergroten. GTS heeft n.a.v. de workshops in oktober 2008 de licht groene zone geïntroduceerd, waarin flexibiliteit met een leadtijd van 2.5 uur bruikbaar is. Daarmee zou iedere PV'er technisch in staat moeten zijn om op de biedladder te kunnen aanbieden. Er is door veel partijen belangstelling getoond maar er zijn geen formele toezeggingen gedaan. Naar de inschatting van GTS zijn er in de praktijk zeker tien partijen die langzame middelen zouden kunnen aanbieden. Deze partijen overlappen deels met de eerder genoemde zeven partijen met (toegang tot) snelle middelen, waarmee het totaal aantal potentiële aanbieders op minimaal twaalf komt.

Inleiding vraag 7d: In de Eindrapportage Balanceringsregime van 28 januari 2009 heeft de netbeheerder van het landelijk gastransportnet op pagina 28 aangegeven dat voor de kwalificatie op de biedladder de minimale omvang 150 MWh dient te zijn. Deze waarde is gekozen in verband met de praktische detectiegrens van het gas in het net.

Vraag 7.2d: De Raad vraagt de gezamenlijke netbeheerders de grens van 150 MWh nader te motiveren omdat naar het huidig inzicht van de Raad kleinere volumes ook door near-time-metingen op de exits geregistreerd zouden moeten kunnen worden.

Bijlage   Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15

Met de praktische detectiegrens in het net wordt niet de meting op een punt bedoeld, maar een merkbare verandering van de druk in het netwerk. 150 MWh bedraagt ongeveer één honderdste procent van de fysieke gasinhoud van het netwerk. De druk zal daar slechts minimaal door beïnvloed worden.

7.3   Prijsvorming en reserveringsvergoeding op de biedladder

Inleiding vraag 7.3: Een mogelijke maatregel (volgens artikel 4.1.3.5 van de Transportvoorwaarden Gas – LNB) om voldoende aanbod op de biedladder te creëren is het aangaan van reserveringsovereenkomsten met een reserveringsvergoeding en een (marktindex gerelateerde) prijs.

Eenzijds leidt een reserveringsvergoeding mogelijk tot minder doelmatig handelen van netgebruikers doordat het met de reserveringsvergoeding extra aangetrokken aanbod op de biedladder tot een lagere prijs leidt. Ook het opnemen van de kosten van de reserveringsvergoeding in de transporttarieven leidt mogelijk tot minder doelmatig handelen van netgebruikers aangezien een deel van de onbalanskosten wordt gesocialiseerd.

Anderzijds leiden lagere onbalanskosten als gevolg van een reserveringsvergoeding mogelijk tot een lager onbalansrisico voor marktpartijen waardoor de toetreding tot de markt – en daarmee de marktwerking – bevordert kan worden.

Vraag 7.3a: De Raad wil graag weten hoe de gezamenlijke netbeheerders bovengenoemde belangen hebben gewogen in de beslissing om de mogelijkheid van een reserveringsvergoeding in het codewijzigingsvoorstel op te nemen? Zijn er nog andere belangen die volgens de gezamenlijke netbeheerders bij het hanteren van een reserveringsvergoeding een rol spelen?

De vraag om te reserveren voor de biedladder is gekomen vanuit de markt. Een aantal marktpartijen maakt zich zorgen over de prijsvorming op de biedladder, omdat zij zich afvragen of er voldoende aanbieders actief zullen aanbieden. Indien er weinig aanbieders zijn, zouden deze aanbieders in de verleiding kunnen komen om onredelijk hoge prijzen te vragen. Het Ministerie van Economische Zaken heeft aangegeven positief te staan ten aanzien van een reservering in combinatie met een maximum prijs die is gerelateerd aan de spotprijs op het TTF.

Het primaire belang van de reserveringsvergoeding betreft dus voldoende aanbod op de biedladder. Het bieden van de mogelijkheid van een prijsplafond aan het gereserveerde biedladdergas heeft daarnaast als belang het voorkomen van misbruik van marktmacht door de partijen die ook al een reserveringsvergoeding ontvangen.

GTS verwacht niet dat een prijsplafond (of beter gezegd een maximum aan de opslag op de spotprijs) veel invloed zal hebben op de gemiddelde gerealiseerde marginale prijzen. GTS verwacht dat ook zonder een dergelijke afspraak de prijzen op de biedladder redelijk zullen blijken.

Niet iedereen deelt echter het vertrouwen van GTS dat de biedladder prijzen redelijk zullen blijken. Deze partijen zien een beperking van de biedladder prijs als een beperking van het onbalansrisico; voor hen zal het opnemen van een bepaling waarmee de maximum prijs voor het via de reservering aangeboden biedladdergas leiden tot een betere beheersing van het onbalansrisico en daarmee de drempel voor toetreding verlagen.

Bijlage   Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15

GTS verwacht ook niet dat de prijzen voor gereserveerd biedladdergas te laag zullen zijn en daarmee het doelmatig handelen van netgebruikers zou verminderen. Van de biedladder zal altijd een stimulans uit moeten gaan voor marktpartijen op goed te balanceren; dit zal alleen bereikt worden indien de prijzen op de biedladder hoger zijn dan de prijzen op de within day markt, ongeacht of de middelen wel of niet gereserveerd zijn.

GTS ziet de reservering niet als een middel om een deel van de kosten voor balancering te socialiseren om daarmee toetreding te vereenvoudigen. GTS ziet reservering voor de biedladder vooral als een investering in leveringszekerheid voor uitzonderlijke omstandigheden. De mogelijkheid om overeenkomsten aan te gaan is in het voorstel opgenomen, zodat reservering mogelijk wordt. Of en zo ja, voor welke hoeveelheden van gereserveerde middelen gebruik moet worden gemaakt, en of daarbij dan ook prijsafspraken gemaakt moeten worden, is voor GTS een open vraag. Hierover bestond in de markt in ieder geval geen consensus. Om over deze vragen een gefundeerde mening te kunnen vormen heeft GTS de TU Delft gevraagd over dit onderwerp een onderzoek uit te voeren. Het rapport met de conclusies van de TU zal openbaar worden gemaakt. Zoals in onze brief bij het aanbieden van de wijzigingsvoorstellen verwoord is de uiteindelijke beslissing hoe met de reserveringsvergoeding wordt omgegaan een beslissing van de NMa.

De manier waarop de reserveringsvergoeding in de voorstellen is opgenomen biedt de mogelijkheid om in de praktijk ervaring op te doen en van daar uit tot een optimale inrichting te komen.

Verder ziet GTS geen andere belangen die een rol zouden spelen.

Inleiding vraag 7.3 b: Overeenkomsten met een (marktindex gerelateerde) prijs kunnen enerzijds leiden tot minder doelmatig handelen van netgebruikers doordat op de biedladder een lagere onbalansprijs tot stand komt.

Anderzijds leiden lagere onbalanskosten als gevolg van overeenkomsten met een (marktindex gerelateerde) prijs mogelijk tot een lager onbalansrisico voor marktpartijen waardoor de toetreding tot de markt – en daarmee de marktwerking – bevordert kan worden.

Vraag 7.3b: De Raad wil graag weten hoe de gezamenlijke netbeheerders deze belangen hebben gewogen in de beslissing om de mogelijkheid van overeenkomsten met een (marktindex gerelateerde) prijs in het codewijzigingsvoorstel op te nemen? Zijn er nog andere belangen die volgens de gezamenlijke netbeheerders bij het hanteren van overeenkomsten met een (marktindex gerelateerde) prijs een rol spelen?

Of de aanbieders van gas de prijs zullen of moeten verlagen als zij een deel van de kosten reeds vergoed hebben gekregen in de vorm van een reserveringsvergoeding is niet zeker; het voorstel biedt hier de mogelijkheid toe maar verplicht het niet. De prijs voor gas wordt steeds meer bepaald door vraag en aanbod. In een periode met grote tekorten zal de marktindex gerelateerde prijs hoog zijn ten opzichte van een 'normale' situatie. De prijsafspraken in de gereserveerde biedingen, zorgen er hooguit voor de aanbieders niet de initiatiefnemers van prijsverhogingen zullen zijn. Naarmate de liquiditeit op de markt toeneemt, zal een prijsafpraak voor een beperkt aanbod steeds minder invloed hebben.

Samenvattend voor de vragen 7.3a en 7.3b:

GTS maakt zich geen zorgen over minder doelmatig handelen door een te lage prijsopslag als gevolg van reservering. Zoals onder a. aangegeven ziet GTS een reservering vooral als een investering in

Bijlage   Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15

zekerheid.

GTS ziet de mogelijkheid om dit instrument te kunnen gebruiken zeker als een voordeel en heeft het daarom in de voorstellen opgenomen. GTS ziet geen andere belangen.

Of dit instrument ook ingezet moet worden en hoeveel dat waard is, is een waarderingsoordeel. GTS hoopt dat het rapport van de TU een bijdrage zal leveren aan de beslissing hierover.

Vraag 7.3c: Volgens welke methode bepaalt de netbeheerder van het landelijk gastransportnet de hoeveelheid gas die wordt gecontracteerd door middel van reserveringsovereenkomsten?

Ingrijpen in marktgedrag onder nieuwe omstandigheden waarin dit marktgedrag nog onbekend is, is een hachelijk proces. GTS heeft haar twijfels of hiervoor op voorhand een "juiste" methode kan worden ontwikkeld.

GTS gaat ervan uit dat verschillende partijen verschillende ideeën over de juiste hoeveelheid naar voren zullen brengen en dat er besloten zal worden tot een hoeveelheid die gezien wordt als de "gouden middenweg". GTS heeft hier nog geen proces voor ontwikkeld. Mogelijk dat de studie door de TU Delft ook in deze aanknopingspunten biedt.

Vraag 7.3d: Op welk niveau en ter dekking van welke kosten dient volgens de gezamenlijke netbeheerders een eventuele reserveringsvergoeding vastgesteld te worden en waarom?

Het niveau van de reserveringsvergoeding wordt in sterke mate bepaald door de voorwaarden die gesteld worden rondom de prijsvorming van de commodity. Een uitspraak is daarom op dit moment niet mogelijk. Marktpartijen zijn beter geëquipeerd om een dergelijke vraag te beantwoorden. Als besloten wordt om inderdaad gebruik te maken van een reservering, dan ligt het voor de hand om een tender uit te schrijven zodat de beste prijs tot stand komt.

Vraag 7.3e: Welke type(n) (marktindex gerelateerde) prijzen willen de gezamenlijke netbeheerders opnemen in de overeenkomsten en welke numerieke grenzen dienen hier volgens de gezamenlijke netbeheerders aan te worden gesteld, en waarom?

Zie antwoord a.

Het door de gezamenlijke netbeheerders ingediende voorstel bevat nog diverse instelparameters, in de wandelgangen ook wel de "stelschroefjes" genoemd. Deze zijn er voor om de systematiek bij te kunnen sturen indien dat nodig mocht blijken in de praktijk. De wijze waarop beslissingen genomen gaan worden om de instelparameters waar nodig aan te passen zal nog ontwikkeld worden vóór de datum waarop het nieuwe balanceringsregime en het nieuwe marktmodel ingevoerd gaan worden. De Energiekamer zal hierop toezicht kunnen uitoefenen op dezelfde wijze als zij toezicht uitvoert op anders activiteiten van GTS.

Vraag 7.3f: Welke mogelijkheden zien de gezamenlijke netbeheerders gegeven de huidige wet- en regelgeving, in het bijzonder het metodebesluit en de TarievenCode Gas, om de kosten van de reserveringsvergoeding in de transporttarieven op te nemen?

Volgens paragraaf 6.4.1 van het Methodebesluit GTS voor de taak "het in evenwicht houden van het gastransportnet" zullen uitbreidingsinvesteringen en nieuwe producten en diensten niet leiden tot tussentijdse aanpassing van de verwachte eindinkomsten en daarmee dus ook niet van de x-factor. Voor de totstandkoming van tarieven wordt het wel van belang geacht rekening te houden met een

Bijlage   Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15

tariefvergoeding voor uitbreidingsinvesteringen en nieuwe producten en diensten. GTS ziet het nieuwe balanceringsregime als nieuwe dienst. De kosten kunnen dan volgens paragraaf 6.4.3. van het Methodebesluit op basis van een gemotiveerde onderbouwing van deze kosten in het tariefvoorstel worden opgenomen. In dit verband is het met name van belang dat GTS gemotiveerd aangeeft hoe de tarieven van nieuwe diensten recht doen aan het beginsel van kostenveroorzaking.

Volgens het besluit betreffende de vaststelling van de x-factor voor GTS aangaande transport en balanceringsregime is het niet mogelijk een separate x-factor voor balanceringsregime vast te stellen. De Raad heeft daarom op grond van de twee gelijklopende methoden van regulering met betrekking tot de transport(gerelateerde) taken en de taak balanceringsregime één x-factor vastgesteld. Ontwikkelingen in de huidige reguleringsperiode, zoals bijvoorbeeld een nieuw in te voeren balanceringsregime, kunnen de Raad echter nopen tot aanpassing van het onderhavige x-factorbesluit. In de eindinkomsten is al rekening gehouden met een doelmatigheidskorting op de kosten van het huidige balanceringsregime. Volgens het beginsel van kostenveroorzaking zal GTS de kosten van de reserveringsvergoeding als onderbouwing van nieuwe producten en diensten motiveren.

In de tarievencode, artikel 3.4.1 staat dat de kosten voor het bewaken en handhaven van druk in het landelijk gastransportnet onderdeel uitmaken van transporttarieven.

Verder verwijzen de gezamenlijke netbeheerders graag naar hetgeen over dit onderwerp is geschreven in de toelichting die is geschreven bij de Nota van Wijziging op het wetsvoorstel (kamerstukken tweede kamer, vergaderjaar 2009-2010, 31904, nr 8, onderdeel C, pagina 6 en 7).

7.4   Prijs van onbalans

Inleiding vraag 7.4. Het codewijzigingsvoorstel gaat uit van het vergoeden van aanbieders op de biedladder tegen de marginale biedprijs. Bij een marginale biedprijs wordt al het op de biedladder gevraagde gas afgerekend tegen dezelfde prijs, namelijk de prijs van het duurste gas dat wordt afgeroepen. De prijs die partijen moeten betalen als de biedladder wordt afgeroepen bepaalt mede het door hen gelopen onbalansrisico. Een groot onbalansrisico kan mogelijk fungeren als een toetredingsbelemmering tot de gasmarkt.

Vraag 7.4a. Waarom zijn de gezamenlijke netbeheerders van mening dat het hanteren van een marginale biedprijs tot een – in het licht van mogelijke toetredingsbelemmeringen – acceptabel onbalansrisico leidt?

Vanuit de veiling theorie leidt een marginale prijs systematiek tot de bereidheid van aanbieder partijen om tegen een lagere prijs aan te bieden. Dit komt omdat zij bij een hoge vraag toch mee kunnen profiteren van de hoogste (marginale) prijs. Volgens deze theoretische benadering leidt de gekozen methodiek voor een gemiddeld lagere prijs dan wanneer de geboden prijs betaald wordt en daarom is gekozen voor de marginale prijs. Ook in de Nederlandse elektriciteitsmarkt is op dezelfde gronden gekozen voor de marginale prijs. In die markt heeft de marginale biedprijs zich bewezen, ondanks het feit dat in die markt slechts een handvol partijen in staat zijn om met de benodigde flexibiliteit te leveren.

Met de introductie van het afroepen van biedingen in de lichtgroene zone, ontstaat concurrentie tussen biedingen met een korte leadtijd (30 minuten) en een langere leadtijd (tot 150 minuten). Daarmee kunnen enkele tientallen PV'ers de prijs bepalen en is het risico op extreme prijzen

Bijlage   Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15

verkleind.

Een bijkomend voordeel van het marginale prijsmechanisme is dat er een transparantere prijs ontstaat: alle betrokken partijen betalen en ontvangen één en dezelfde prijs; de prijs van de laatst afgeroepen bieding.

Op het informatieportaal Gasport zullen alle prijzen van de biedingen met daarnaast het cumulatieve aanbod gepubliceerd worden. Als GTS een hoeveelheid afroept is daarmee voor PV'ers dus in één oogopslag te zien wat de verrekenprijs wordt.

Bij een pay-as-bid prijs zou iedere aanbieder zijn eigen prijs krijgen en betalen de veroorzakers een gewogen gemiddelde van de afgeroepen biedingen, hetgeen een stuk minder transparant is dan wanneer de marginale biedprijs gehanteerd wordt.

De vraag of de markt voldoende is ontwikkeld om de onbalans kosten door de markt te laten bepalen is een wezenlijke vraag. Echter juist het ontbreken van marktwerking bij de prijsvorming van onbalans was aanleiding van kritiek op het huidige balanceringsregime en een belangrijke aanleiding om het regime fundamenteel te veranderen. GTS verwacht dat de introductie van het voorgestelde systeem de ontwikkeling van met name de within-day markt sterk zal verbeteren (hetgeen een van de beoogde doelen was van de gasmarktbrief van 18 februari 2008) en zal leiden tot een goed werkende markt waar risico's bij toetreding tot de markt worden veroorzaakt door de markt.

7.5   Prikkelcomponent

Inleiding vraag 7.5: Het opnemen van een prikkelcomponent in het codewijzigingsvoorstel komt voort uit een eventueel risico dat de prijzen op de biedladder onvoldoende prikkel geven aan partijen om het systeem te laten balanceren. De netbeheerder van het landelijk gastransportnet streeft daarbij naar een zo laag mogelijke waarde voor de prikkelcomponent. De prijs waartegen marktpartijen bereid zijn gas aan te bieden op de biedladder is afhankelijk van de frequentie van het afroepen van de biedladder. De netbeheerder van het landelijk gastransportnet kan de frequentie van het afroepen van de biedladder – en daarmee dus ook de prijs op de biedladder – beïnvloeden door middel van het aanpassen van de grootte van de groene zone: hoe groter de groene zone, hoe minder vaak de biedladder zal worden afgeroepen.

Vraag 7.5a: De Raad wil graag weten waarom het nodig is om – naast de mogelijkheid om de grootte van de groene zone te beïnvloeden – tevens een prikkelcomponent ter beschikking te hebben om de prijs op de biedladder te beïnvloeden

De landelijk netbeheerder zal zoveel mogelijk de bufferwerking van het netwerk beschikbaar stellen aan de marktpartijen, opdat de economische waarde van de bufferwerking zo doelmatig mogelijk wordt gebruikt. GTS zal de omvang van de groene zone dus niet veranderen met als doel om de prijzen op de biedladder te verhogen door de frequentie van afroepen te verlagen. GTS kan echter wel een deel van de bufferwerking op een andere manier ter beschikking stellen aan de markt, bijvoorbeeld voor extra demping in het programma (de bèta).

Als de prijzen op de biedladder structureel niet hoger zijn dan de markt prijzen, dan is de prikkel om via de markt te balanceren weg. Daarmee zou het systeem regelmatig "uit zijn grenzen lopen". Een prikkelcomponent is - zoals de Raad zelf heeft aangegeven - alleen nodig als het prijsverschil

Bijlage   Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15

tussen de biedladder en het TTF te klein wordt en daarmee onvoldoende prikkel geeft aan partijen om te balanceren. GTS gaat er overigens van uit dat dit niet het geval zal zijn.

Als toch onvoldoende financiële prikkel uitgaat van de prijzen op de biedladder kan GTS ervoor kiezen om de prikkelcomponent te gebruiken.

Een hogere verrekenprijs (marginale prijs plus prikkelcomponent) geeft meerdere prikkels:

1. Veroorzakers betalen een hogere verrekenprijs
2. Assisterende PV'ers krijgen een hogere verrekenprijs voor het assistentiegas.
3. Aanbieders op de biedladder krijgen de marginale prijs en dus minder dan assisterende PV'ers .
4. De 'bovengrens' voor de prijsvorming op het TTF die de biedladder vormt (zie ook antwoord 7.1) wordt verhoogd, waardoor meer ruimte ontstaat om onbalans op het TTF te verhandelen.

GTS verwacht dat de mogelijkheid dat een prikkelcomponent wordt ingezet op zich al voldoende "stok achter de deur" is en gaat er van uit dat deze - net als bij Elektriciteit - niet of nauwelijks ingezet zal hoeven worden. Wil deze "stok achter de deur" echter kunnen werken dan moet GTS wel de mogelijkheid hebben om hem – waar nodig – toe te passen.

Inleiding vraag 7.5b: De prikkelcomponent kan enerzijds leiden tot het minder doelmatig handelen van netgebruikers doordat de prikkelcomponent de onbalansprijs beïnvloedt. Tevens kan de prikkelcomponent leiden tot het belemmeren van het handelsverkeer doordat de prikkelcomponent het onbalansrisico kan vergroten. Anderzijds kan de prikkelcomponent aan partijen een prikkel geven om het systeem te laten balanceren

Vraag 7.5b: De Raad wil graag weten hoe de gezamenlijke netbeheerders bovengenoemde belangen hebben gewogen in de beslissing om een prikkelcomponent in het codewijzigingsvoorstel op te nemen? Zijn er nog andere belangen die volgens de gezamenlijke netbeheerders bij het hanteren van een prikkelcomponent een rol spelen?

De mogelijkheid dat een prikkelcomponent wordt ingezet betekent nog niet dat dit ook gebeurt. GTS gaat ervan uit dat de markt goed zal balanceren en dat de prikkelcomponent op 0 zal staan.

De gezamenlijke netbeheerders zijn het niet eens met de stelling dat de prikkelcomponent kan leiden tot minder doelmatig handelen. Als de prikkelcomponent wordt ingezet, dan is dat om te voorkomen dat het systeem onvoldoende via de markt gebalanceerd wordt (zie verder ook hierboven). Als het systeem onvoldoende wordt gebalanceerd, dan kan dit leiden tot noodmaatregelen. In geval van nood zal naar effectiviteit gekeken worden en niet naar doelmatigheid. De prikkelcomponent stimuleert het goed balanceren en daarmee het inzetten van de meest doelmatige flexibiliteitsmiddelen.

GTS zal de inkomsten die verkregen zijn uit de prikkelcomponent het volgende jaar verwerken in de tarieven en zal derhalve zelf geen financieel voordeel hebben aan het al dan niet inzetten van de biedladder.

De gezamenlijke netbeheerders zien in deze geen andere belangen.

De prikkelcomponent vergroot de directe financiële gevolgen van onbalans voor netgebruikers en stimuleert daarmee juist het verhandelen van onbalans op het TTF.

Bijlage Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15

Vraag 7.5c: Licht het verschil in termijnen tussen de biedladder en het TTF (mede) ten grondslag aan de introductie van de prikkelcomponent? Graag toelichten.

Nee. Het feit dat aanbieders 8 uur vooraf de hoeveelheid moeten vastleggen en 4 uur vooraf de prijs is op de bij vraag 7.1 gegeven toelichting gebaseerd. Verwachting is dat deze termijnen voor biedingen op de biedladder eerder zullen leiden tot een opslag ten opzichte van de TTF prijs en daarmee tot een extra prikkel om vooral te balanceren via het TTF. Als 8 uur vooraf een bieding op de biedladder wordt gezet, dan kan de PV'er in deze 8 uur niet profiteren van mogelijkheden op de markt. Het verlies van opties zal leiden tot een hogere prijs. De termijnen zullen daarmee juist voorkomen dat een prikkelcomponent nodig is.

Vraag 7.5d: Volgens welke procedure bepaalt de netbeheerder van het landelijk gastransportnet of de prikkelcomponent geactiveerd dient te worden

Als blijkt dat het SBS regelmatig te grote onbalansen vertoont door frequent in de oranje/rode zone te komen zal de prikkelcomponent worden ingezet als dit na analyse verklaard kan worden door de prijzen op de biedladder te vergelijken met de prijzen op het TTF.

Vraag 7.5e: Volgens welke methode stelt de netbeheerder van het landelijk gastransportnet de hoogte van de prikkelcomponent vast

GTS kan het gedrag van de PV'ers niet voorspellen en gaat ervan uit dat dit gedrag in de loop van de periode na de introductie van het regime zal veranderen. Daarom is op voorhand geen eenduidig algoritme te bedenken waarmee de prikkelcomponent wordt vastgesteld en zal GTS beginnen met een prikkelcomponent van nul.

Aangezien de markt zelf de juiste incentives zou moeten geven om goed te balanceren, zal GTS zeer terughoudend zijn met het verhogen van de prikkelcomponent. De frequentie waarmee het SBS in de oranje/rode zone vormt de trigger voor het inzetten van de prikkelcomponent. Inzet van de prikkelcomponent is dan nog conditioneel aan het optreden van een onvoldoende prijsverschil tussen within day markt en prijs op de biedladder.

Vraag 7.5f: Welke mogelijkheden zien de gezamenlijke netbeheerders gegeven de huidige wet- en regelgeving, in het bijzonder het methodebesluit en de TarievenCode Gas, om de kosten of opbrengsten van de prikkelcomponent in de transporttarieven te verwerken

Hiervoor geldt een analoge redenering als bij het antwoord op 7.3f. Volgens het beginsel van kostenveroorzaking zal GTS de kosten of opbrengsten van de prikkelcomponent als onderbouwing van nieuwe producten en diensten motiveren. Zie het antwoord op 7.3f voor een nadere beschouwing over nieuwe producten en diensten.

Vraag 7.5g: Kan de prikkelcomponent ook budgetneutraal worden ingevoerd? Graag toelichten.

Als de aanbieders van gas op de biedladder dezelfde prijs ontvangen als de veroorzakers van een tekort betalen, dan is de balancering budget neutraal. Maar daarmee zou de prikkel om de juiste prijs te bieden ontbreken voor aanbieders op de biedladder. De prikkelcomponent zou voor aanbieders op de biedladder als een bonus gezien kunnen worden en daarmee de prikkel om de juiste prijs te vragen, zoals beschreven als derde punt bij 7.5a, wegnemen.

Deze situatie is ongewenst aangezien de prikkelcomponent het stimuleren van betere balanshandhaving tot doel heeft en niet het verbeteren van de prijzen van de aanbiedende partijen. Zij hebben in principe alle vrijheid daartoe en voor zover sprake is van prijs limitering hebben zij hun

Bijlage   Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15

vergoeding daarvoor al ontvangen middels de reserveringsvergoeding.

8   Allocatierollen op entrypuncten bij productienetten

De inleiding van vraag 8 luidt:

In het voorgestelde artikel 4a.3.1 van de Allocatievoorwaarden wordt de mogelijkheid geboden om allocaties op entry punten te laten uitvoeren door een separate partij in plaats van door de PV-partij(en) zelf. Indien meerdere PV-partijen invoeden op een entry en besluiten om het uitvoeren van allocaties over te dragen aan een andere partij, maar er is één PV-partij die dit niet wil en zelf allocaties aan de netbeheerder van het landelijk gastransportnet wenst aan te leveren, dan kunnen diens gevolgde allocaties van PV-partijen en de meterstanden van de netbeheerder van het landelijk gastransportnet gaan verschillen.

Ten aanzien van deze inleiding moeten de gezamenlijke netbeheerders het volgende opmerken. Het tweede deel van de eerste zin van de inleiding "... in plaats van door de PV-partij(en) zelf" klopt niet, aangezien deze allocatie in de regel wordt uitgevoerd door GTS en niet door de PV-partij. Hoofdstuk 4a van de voorgestelde allocatievoorwaarden begint namelijk met:

"De netbeheerder van het landelijk gastransportnet voert voor alle entry- en exitpunten, uitgezonderd de exitpunten waar het landelijk gastransportnet is verbonden met een regionaal gastransportnet, de allocatie uit. In deze paragraaf wordt voor elk exitpunt, uitgezonderd de exitpunten waar het landelijk gastransportnet is verbonden met een regionaal gastransportnet of met een direct aangeslotene, voor een uur aangegeven op welke wijze de netbeheerder van het landelijk gastransportnet de gegevens samenstelt."

Mogelijk dat de Raad in verwarring is gebracht door het feit dat momenteel de (off-line) allocaties op diverse van deze punten door shippers of de NNO worden aangeleverd.

Vraag 8a: Naar aanleiding van het voorgestelde artikel 4a.3.1 van de Allocatievoorwaarden: Hoe denkt de netbeheerder van het landelijk gastransportnet dat matching tot stand komt tussen enerzijds de meterstanden van de netbeheerder van het landelijk gastransportnet op een entry en anderzijds de som van allocaties van meerdere invoeders op deze entry indien een of meer invoeders weigeren hun allocaties te laten verzorgen door één partij en allocaties separaat aan de netbeheerder van het landelijk gastransportnet aanleveren?

Vraag 8b: Verwacht de netbeheerder van het landelijk gastransportnet problemen bij de allocaties op entries in het licht van het bovenstaande?

De in vraag 8 beschreven situatie dat er één PV-partij is die zelf zijn allocaties wenst aan te leveren aan GTS kan in de praktijk dus niet voorkomen indien het voorliggende codewijzigingsvoorstel op dit punt ongewijzigd wordt vastgesteld. De vragen 8a en 8b zijn in het licht van het bovenstaande niet relevant meer.

Vraag 8c: Is de netbeheerder van het landelijk gastransportnet bereid om in plaats van de Programma Verantwoordelijke de beheerder van het productienet dat aansluit op het entrypunct standaard verantwoordelijk te maken voor de aanlevering van de allocaties

Vraag 8c zullen wij beantwoorden alsof hij als volgt gesteld was: Is de netbeheerder van het landelijk gastransportnet bereid om in plaats van zelf de allocatie uit te voeren de beheerder van het productienet dat aansluit op het entrypunct standaard verantwoordelijk te maken voor de aanlevering van allocaties.

Bijlage   Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15

In het door de Raad geschetste scenario bepaalt de upstream partij de allocaties van de downstream programmaverantwoordelijken, terwijl deze beheerder en de programmaverantwoordelijken onderling in de regel geen zakelijke relatie hebben.

GTS is bereid om in bepaalde situaties in plaats van zelf de allocatie uit te voeren de beheerder van het productienet dat aansluit op het entrypunt verantwoordelijk te maken voor de aanlevering van allocaties. Dat GTS hiertoe bereid is, maar niet zonder meer, is verwoord in artikel 4a.3.1:

“Erkende programmaverantwoordelijken op een entry- en/of exitpunt kunnen de netbeheerder van het landelijk gastransportnet verzoeken de allocatie op het betreffende entry- en/of exitpunt door een andere partij te laten uitvoeren.”

Dit artikel is specifiek opgenomen met het idee dat de beheerder van het productienet dat aansluit op het entrypunt de allocatie uitvoert in gedachten.

De reden dat dit niet standaard kan, is dat er op deze punten vaak een situatie is van n shippers aan de productie kant van de flens en m erkende programmaverantwoordelijken aan de kant van het landelijke net. Deze partijen hebben onderling zakelijke relaties, waarvan GTS de details niet kent. GTS vindt dat zij geen besluiten kan nemen om de verantwoordelijkheid betreffende de allocaties aan “haar” programmaverantwoordelijken aan een derde over te dragen, bijvoorbeeld aan de beheerder van het productienet dat aansluit op het entrypunt, indien deze programmaverantwoordelijken daar niet mee instemmen. In theorie zou het immers kunnen voorkomen dat de shippers in het productienet allocatieafspraken maken met de beheerder van dat net die ongunstig uitpakken voor een of meer programmaverantwoordelijken in het net van GTS.

Samengevat: Indien alle programmaverantwoordelijken op het betreffende punt akkoord zijn met de voorgestelde allocatiemethodiek, is GTS bereid om de beheerder van het productienet dat aansluit op het entrypunt verantwoordelijk te maken voor de aanlevering van allocaties.

9   Stuurinformatie

Deze vraag zal op een later moment worden beantwoord.

10   Guidelines for Good practice for Gas Balancing

Vraag 10a: Hebben de gezamenlijke netbeheerders bij het ontwerp van het voorgestelde balanceringsregime in het algemeen rekening gehouden met de Guidelines for Good Practice for Gas Balancing en in het bijzonder met de bepalingen 1.31 tot en met 1.34? Zo ja, graag toelichten. Zo nee, in hoeverre sluit het voorgestelde balanceringsstelsel ex art. 7, lid 7 Vo. 1775/2005/EG en art. 21, lid 4 Vo. 715/2009/EG aan op de balanceringsstelsels van de omringende landen?

De gezamenlijke netbeheerders zijn bij de voorbereidingen van het balanceringsregime in 2008 nagegaan in hoeverre de verordening 1775/2005 en het advies van European Regulators for Electricity and Gas (ERGEG), de zogenaamde Good Practice for Gas Balancing (GGPGB), randvoorwaarden stelt waaraan een nieuw balanceringsregime dient te voldoen. Voor wat betreft de GGPGB, hebben de gezamenlijke netbeheerders zich gebaseerd op de versie die op 6 december 2006 is gepubliceerd door ERGEG. Opgemerkt moet worden dat de Verordening 1775/2005 in 2011 zal worden vervangen door de Verordening 715/2009. Voorts is de GGPGB slechts een advies;

Bijlage   Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15

partijen zijn dus niet gehouden de aanbevelingen in dit advies op te volgen. Voor de gezamenlijke netbeheerders was daarom in dit kader de Verordening 715/2009 (derde pakket) van groter belang. De gezamenlijke netbeheerders hechten er daarom aan op te merken het voorgestelde balanceringsregime voldoet aan de eisen zoals die onder het derde pakket worden gesteld.

Op verzoek van de NMa zullen wij de punten 1.31 tot en met 1.34 hieronder nader toelichten.

Ten aanzien van artikel 1.31

a. Tolerantie

Onder het nieuwe balanceringsregime is alleen sprake van tekorten of overschotten op systeemniveau. Dat betekent dat zolang het systeem zich binnen vooraf aangegeven grenzen bevindt, de individuele tolerantie van netgebruikers geen grenzen kent; en omgekeerd, als het systeem tekorten of overschotten ondervindt, is er geen sprake van tolerantie. Het systeem is hiermee compatibel met ons omringende systemen.

b. Vergoeding voor onbalans

Het nieuwe balanceringsregime kent geen andere vergoeding voor onbalans dan de kosten van gas op het moment van de onbalans voor het volume van de onbalans. Daarmee is voldaan aan de eis van een marktgebaseerd balanceringsregime; bovendien is het nieuwe balanceringsregime daardoor sterker op de markt gebaseerd dan in enig ons omringende landen.

c. Balanceerperiode

De balanceerperiode is de tijdsduur tussen twee afroepen van de biedladder. Daarmee kent het systeem geen vast balanceerperiode. De balanceerperiode verhindert op geen enkele wijze dat gas naar het transportsysteem toestroomt of er aan wordt onttrokken op basis van de prijs voor het gas. Ook zijn er geen andere restricties die afwijken van de restricties die in andere ons omringende landen worden gehanteerd.

Ten aanzien van 1.32

In het rapport "Eindrapportage Balanceringsregime" wordt in paragraaf 2.4 geconcludeerd dat het nieuwe balanceringsregime in lijn is met de ons omringende landen, waar alle gasstromen worden bewaakt op uurbasis. Voor wat betreft het Verenigd Koninkrijk, dient de hoeveelheid die wordt onttrokken en gevoed gelijk te zijn en leiden afwijkingen, mits binnen de dag gecompenseerd, niet tot financiële consequenties voor de programmamaverantwoordelijken.

Ten aanzien van 1.33

Harmonisering met de ons omringende landen zou resulteren in een afname van de thans voorziene marktwerking. Een actieplan werd daarmee niet opportuun geacht.

Ten aanzien van 1.34

De plannen voor het nieuwe balanceringsregime zijn, alvorens ze definitief werden, uitgebreid geconsulteerd. De gezamenlijke netbeheerders heeft hiertoe 8 workshops, zowel Nederlandstalig als Engelstalig, gehouden. Alle netgebruikers waren uitgenodigd. De eindrapportage is in twee talen gepubliceerd en opnieuw uitgebreid geconsulteerd. De minister van Economische Zaken heeft ingestemd met het eind rapport. De NMA heeft zich er overigens van onthouden om met het rapport in te stemmen ten einde haar positie in het codeproces niet te compromitteren.

Bijlage

Antwoorden op de vragen uit het informatieverzoek 102669_1/15